

بر آمدن خوارج در سیستان

نرگس حسن زاده

چکیده:

خوارج یکی از فرقه های اسلامی است که در جنگ صفین از سپاه حضرت علی (ع) جدا شدند در مورد وجه تسمیه و خاستگاه این گروه از سوی مورخان و صاحب نظران عقاید گوناگون نوشته شده است. این گروه در دوره علی (ع) رو در روی علی قرار گرفتند و شکست سختی از آن حضرت خوردند و در دوره بنی امیه اختلاف این فرقه با خلفای بنی امیه اوج گرفت و جنگ های زیادی بین آنان صورت گرفت خوارج ناچار به خوزستان که در جنوب غربی ایران قرار داشت عقب نشستند. و از آن جا به فارس و کرمان و سر انجام به سیستان رسیدند. خوارج در سیستان به علت شرایط جغرافیایی، اجتماعی، و سیاسی شورش های را علیه بنی امیه و بعد ها بنی عباس شکل دادند این شورش ها تا اوایل قرن سوم هجری ادامه داشتند و سر انجام با شکست حمزه آذرک و بعد هابه قدرت رسیدن یعقوب لیث از شدت و حدت آنان کاسته شد.

کلید واژه: خوارج، سیستان، حمزه آذرک، مارقین، حجاج بن یوسف ثقفی

مقدمه:

بر خورد های خشن، قهر آمیز و آشتی ناپذیری که بین خوارج و خلفای بنی امیه در عراق روی داد باعث شد که خوارج از موضع خود کم کم عقب نشینی کنند و به فرقه های و گروه های متعدد تقسیم شوند و هر یک از آن ها در گوشه ای از جهان اسلام آن روز به کار خود ادامه دهند. سیستان یکی از مهم ترین این مناطق بود که از نظر جغرافیایی از مرکز حکومت دور بود و علل جغرافیایی، اجتماعی و سیاسی حاکم بر این منطقه سبب شد که کار خوارج در سیستان رونق بگیرد. و شورش های متعددی را در این منطقه علیه خلفای بنی امیه و بنی عباس سازمان دهی کنند و سال ها فکر خلفای بنی امیه و بنی عباس را به خود مشغول دارند و ضربات فراوان بر بنی امیه و بنی عباس وارد کنند. تا دوره هارون که حمزه آذرک در سیستان قیام کرد و هارون برای جنگ با وی رهسپار ایران شد که در خراسان از دنیا رفت.

در این مقاله بر آمدن خوارج را در سیستان در طول دو قرن اولیه اسلامی مورد بحث و بررسی قرار داده و ابتدا علل پیدایش و خاستگاه آنان سپس عقاید و مرام سیاسی آنان مورد بررسی قرار گرفته است. دلایل مهاجرت آنان به سیستان و فعالیت آنان در سیستان و همچنین در گیری های آنان در سیستان با بنی عباس و بنی امیه مورد مطالعه قرار گرفته است. و در پایان این مقاله علل ناپایداری آنان در سیستان مورد کنکاش قرار گرفته است. این مقاله با شیوه تحلیلی - توصیفی و روش کتابخانه ای انجام گرفته است.

پیدایش خوارج:

واژه خوارج که جمع خارجی است در لغت به معنای خروج کننده و شورشگر است و آن در اصطلاح، یکی از فرقه های اسلامی است که بر امام علی بن ابی طالب (ع) در صفین خروج کردند و توسعا اقوام قیام کننده بر ضد حاکم را «خارجون» و «خوارج» هر دو می گویند و بعد ها نیز هر کس را که بر ضد امامی خروج می کرد که جماعت بر امامت او اتفاق کرده بودند، خارجی یا خوارج می گفتند، خواه این خروج در روزگار صحابه بر ضد ائمه راشدین باشد، خواه پس از آن ها بر ضد تابعین یا سایر حکام اسلامی. در منابع مختلف خوارج به نام هایی دیگر چون شراه، محکمه و حکیمه و مارقه (مارقین) نیز نامیده شده اند. از میان این نام ها و عنوان ها آن چه خوارج بیشتر بر خود می پسندند شراه و آن چه به سختی آن را ناخواهند دارند لقب مارقه (مارقین) و نیز خوارج است. (نیک بخت، ۱۳۹۴: ۹۴)